

UITGEVOERD DOOR

WILCO EGIDIUS

KWARTET MARIEN

JONGEWAARD

muziek Huba de Graaff

tekst Erik-Ward Geerlings

regie Jetse Batelaan

Nieuw West /
Marien Jongewaard

APERA

In de APERA voert het Egidius Kwartet uiterst beschaafde apen in rokkostuum ten tonele. Componiste Huba de Graaff ontdekte in haar onderzoek naar de zangkunst van apen treffende overeenkomsten met middeleeuwse meerstemmige zang. De trage, polyfone zanglijnen, die zijn gebaseerd op authentieke apenzang, zijn van een eindeloze schoonheid. Een nerveuze concertbezoeker, gespeeld door Marien Jongewaard, kijkt toe. Ooit was hij zelf een winnaar, maar het podium is door de apen veroverd. En nu moet hij leren omgaan met verlies in een wereld waarin succes de norm is.

HUBA DE GRAAFF: De muziek van deze opera is gebaseerd op originele apenzang-fragmenten. Ik ben op zoek gegaan naar de oorsprong van zang. Hieruit ontstond mijn onderzoeksvraag: Kunnen apen zingen?

Ik ben apengeluiden gaan verzamelen: in de dierentuin, op internet etcetera, en mijn conclusie is: Ja, apen kunnen zingen. Sommige aap-geluidsfragmenten zijn net liedjes, met thema's en herhalingen.

Hierna volgen een aantal voorbeelden van geluidsfragmenten. De volgorde van deze voorbeeldenlijst is willekeurig ontstaan, en blijft gehandhaafd in de compositie.

VOORBEELD 1

Vanuit een gemoedelijk keuvelen begint Aap 1 te zingen.

♩ = 95

Aap 1 *pp*

Aap 2 *pp*

Daarna: vergelijk 'Viderunt' – Perotinus, mooie melodie.

(Aan het slot van het lied: krijsen en klappen)

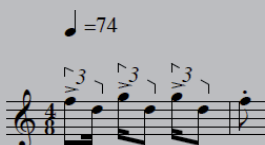

VOORBEELD 2

Een vrolijk zingen, rijk aan melodie.

In de verte hoor je soms een andere aap meedoen.

Het zingen is opgebouwd uit een aantal korte frasen.

♩ = 70

♩ = 59

VOORBEELD 3

Joie de vivre, werkt aanstekelijk.

Na korte duur gaat Aap 2 meezingen.

Erg fraaie liedjes, met herhalingen.

♩ = 74

♩ = 76

♩ = 56

♩ = 60

Aap 1

Aap 2

♩ = 66

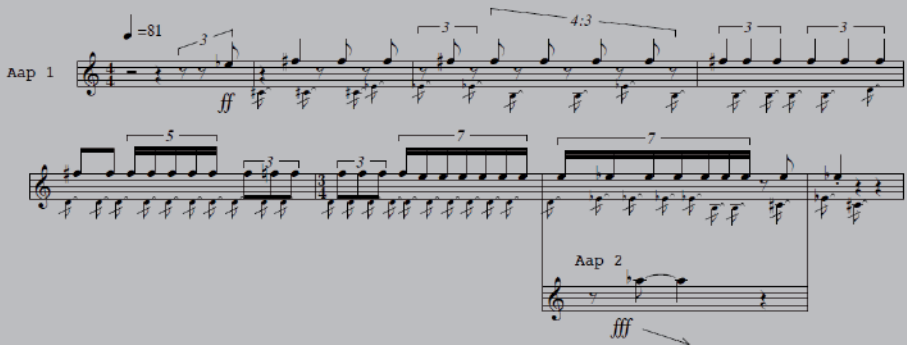

herhalingsmotief:

VOORBEELD 4

Een voorbeeld van klassiek versnellende pant-hoot. Irritatie in de dierentuin.

VOORBEELD 5

Aap – Mens.

De Aap lijkt de schreeuwende man te imiteren. Als extra element voegt hij 'GRRR' aan zijn zang toe. Hilariteit bij de mens.

VOORBEELD 6

De melodie zit eigenlijk in de mooie lage 'hoot'.

Musical score for Example 6. The score is in 3/4 time with a tempo marking of ♩ = 102. It features two staves: 'Pant' (top) and 'Hoot' (bottom). The 'Pant' staff starts with a rest, followed by a melody marked *mf* and *f*. The 'Hoot' staff starts with a rest, followed by a melody marked *p*. Both parts include triplets and slurs. The 'Hoot' part has a final triplet marked with a '3' and a slur.

VOORBEELD 7

Heel merkwaardig. Het lijkt of deze pant-hoot uit 3 elementen bestaat: Hoot-Pant-Eek.

Wie doet die hoge tonen? Is dat één en dezelfde aap?

Uiteindelijk klassiek versnellende pant-hoots van 2 apen tegelijk. Het is gewoon fijner om samen te pant-hooten.

Musical score for Example 7. The score is in 3/4 time. It features three staves: 'High' (top), 'Pant' (middle), and 'Hoot' (bottom). The 'High' staff starts with a rest, followed by a melody marked *p*. The 'Pant' staff starts with a rest, followed by a melody marked *f*. The 'Hoot' staff starts with a rest, followed by a melody marked *p*. The 'High' part has a triplet and a slur. The 'Pant' part has a triplet and a slur. The 'Hoot' part has a triplet and a slur. Arrows point from the 'High' and 'Hoot' parts to the 'Pant' part, indicating a relationship between the parts.

VOORBEELD 8

Aap 1 begint met mooie pant-hoot-melodie, maar Aap 2 – in de verte – raakt geïrriteerd en begint te krijsen. Aap 1 is hoorbaar teleurgesteld en zit te mopperen.

The musical score for 'Aap 1' and 'Aap 2' is presented in two staves. Aap 1's staff begins with a tempo marking of 88 and a key signature of one flat. It contains a melodic line with several triplet markings and dynamic markings including *mf*, *mp*, *p*, and *ff*. Aap 2's staff begins with a tempo marking of 108 and a key signature of one flat. It features a more rhythmic, repetitive pattern with dynamic markings including *f*, *ffff*, *f*, and *mf*. Arrows indicate a crescendo and decrescendo in the Aap 2 part.

Mens + Aap.

Man zegt: "Chimpanzees are just like us, you hear?", waarop chimpansees enthousiast beginnen te krijsen.

The musical score for 'Apenzang - example 8.1' is presented in two staves. Aap 1's staff begins with a tempo marking of 108 and a key signature of one flat. It contains a melodic line with several triplet markings and dynamic markings including *f*, *ffff*, *f*, and *mf*. Aap 2's staff begins with a tempo marking of 91 and a key signature of one flat. It features a more rhythmic, repetitive pattern with dynamic markings including *f*, *ffff*, *f*, and *mf*. Arrows indicate a crescendo and decrescendo in the Aap 2 part.

VOORBEELD 9

De blues in een pant-hoot.

$\text{♩} = 79$

up 1

mf f ff mf

Aap 2:

ff

VOORBEELD 10

Zó simpel is een pant-hoot ook weer niet.

De uiteindelijke escalatie is een klassieke pant-hoot, maar daarvóór is de hoog-laag afwisseling veel complexer. Het lijken eerst 2 apen, toch is de pant-hoot uiteindelijk van 1 aap afkomstig.

$\text{♩} = 68$

PANT

HOOT

f

mf

In de voorstelling Apera hoort u 10 apenzangfragmenten die heel langzaam worden nagezongen. Telkens 5 minuten zang – vervolgens 1 minuut stilte. Langzaam en extreem gecontroleerd.

#1

wat doen wij nu?
wat niet?
en (wat dan) wel?
is dit nu wat wij doen?
doen wij het nu?
is dit een vraag?
wat denken wij?
is denken doen?
is er een onderscheid?
waarom?
wie hoort ons dit verzuchten?
wat zijn die dingen
die als vragen uit ons kruipen?

#2

waar vandaan komen de vragen?
uit welke grond
in ons
komen ze op?
of worden ze ons ingeplant
door de grote hand die ons omringt
vragen die ons vlees bezielen
wat in ons de botten doet bewegen
(zie ons denken)
weten we het al?
en nu?
wie niet?

#3

waar vandaan komt het water?
waar vandaan de wind?
en onze handen?
zijn zij onderweg?
waartoe bewegen wij
en tollen in het grote niets?
hoe krijgen we die kracht tot staan
die in ons jakkert
ons maar voortbeweegt?

“

omdat dit ensemble de absolute top vertegenwoordigt
omdat ze een internationale reputatie hebben
omdat zij in alle Europese steden gelden als geheimtipp
omdat ze vijf sterren krijgen in alle kwaliteitskranten
omdat kwaliteit bevestiging zoekt in kwaliteit
omdat je dat herkent

omdat je smaak hebt

ja ja ja ja ja
nee nee nee nee nee”

“

omdat ik weet dat de geschiedenis van de schoonheid grillig is
omdat schoonheid zich lang schuil houdt
omdat het na Monteverdi heel lang stil was
omdat we dan wachten op Schubert
omdat we dan wachten op Mahler
omdat we dan wachten op Strawinsky
omdat dan eindelijk Messiaen komt
omdat er na Messiaen weer een hele tijd niets gebeurt

omdat hij toch een heel eind komt – deze – Hoebe de Graaff

omdat we altijd hopen dat de schoonheid zich herneemt
omdat schoonheid meestal langzaam is
omdat echte schoonheid niet kan liegen

omdat dat onverdraaglijk is

ja ja ja ja ja
nee nee nee nee nee”

“

omdat ik ooit een zang-ambitie had
omdat ik op tijd mijn talent wist in te schatten
omdat we de wereld niet dienen met amateurisme
omdat amateurkunst een contradictio in terminis is
omdat we applaudisseren ongeacht de kwaliteit

omdat we wansmaak van museaal belang achten
omdat we gebrek aan talent in stand houden met eregelden en prijzen
omdat we universitaire bedriegers met eretitels bekleden
omdat we gehandicapten toejuichen alsof het topatleten zijn

ja ja ja ja ja

omdat we de zesjescultuur liefhebben
omdat we bang zijn zelf door de mand te vallen
omdat ik zo laf niet wil zijn
omdat ik in mijn leven geen concessies meer wil doen
omdat ik in mijn leven kies voor kwaliteit

omdat ik het nu toch weer over mezelf heb
omdat mijn therapeut zegt dat ik een narcistische structuur heb
omdat ik mezelf buiten beschouwing laat
omdat wij ons allemaal buiten beschouwing laten
omdat we dat afspreken

ja ja ja ja ja
nee nee nee nee nee”

“

omdat ik hier alleen zit
omdat ik hier helemaal niet alleen zit
omdat ik hier zit namens de gehele mensheid
omdat ik hier zit als een onbekende messias
omdat men mij zal prijzen om mijn eerlijkheid
omdat deze zogenaamde apen

#4

zijn wij apen?
zijn we dat altijd geweest?
waarom kunnen wij niet vliegen
wie heeft onze vleugels afgenomen?
wat zijn wij eigenlijk voor creaturen?
wie vraagt ons dit?
(wat in ons vraagt zich dit af?)
kunnen apen denken?
zomaar iets?

#5

wat zijn de dingen die uit onze monden komen?
en de wind die door ons lichaam waait?
is dit ons lichaam?
dit?
wat doet onze monden dicht?
en open?
dicht?
zijn wij de apen wel?
of niet?
of wel?
of niet?

#6

wat is willen?
wat is lachen?
wat vergeten?
en proberen?
wat willen wij nog meer?
lost de hemel boven ons de vragen op?
drijven ze als wolken voorbij?
vragen wij nog iets?

mij misselijk maken
omdat ik moet braken van die vragen
omdat ik moet kotsen van de melancholie
omdat die vragen om een antwoord vragen
omdat ik geen antwoorden heb

omdat het volkomen artificieel is en naïef en nutteloos
omdat muziek volkomen nutteloos is
omdat apen volkomen nutteloos zijn
omdat er helemaal geen apen zijn
omdat ik die apen doorzie

omdat die apen doen alsof het apen zijn
omdat het alleen maar symbolen zijn
omdat die apen dat niet toegeven
omdat behaarde zangers nog geen apen zijn
omdat apen helemaal niet kunnen zingen

ja ja ja
nee nee nee”

“

omdat jullie liegen
omdat jullie liegend zingen
omdat ik weet wat liegen is

omdat niemand het redt zonder te liegen
omdat je de zaal moet vol liegen
omdat je de vergadering moet voorliegen
het parlement
de raad van toezicht
het college van bestuur
de commissies
de rechters
de journalistiek

omdat jullie dat weten
omdat jullie dat weten en toch gewoon doorzingen

#7

kunnen apen liegen?
liegt muziek?
en stenen?
waarom weten wij dat niet?
wie houdt zich van de domme?
ik?
is ik een leugen?
ik?
zullen we nog eens liegen?
ik?

#8

wie gaat er staan?
wie kruipt?
wie weigert op te staan?
wie wordt door de wind geveld?
wie zijn de anderen die weigeren een aap te zijn
en willen vliegen?
wat is dat?
en dit?
en dit?
en waarom willen we klimmen?

#9

wat is lijden?
wat vergissen?
wat is liegen?
zijn wij naakt?
liegen we nu allemaal?
wie niet?
is dit een mens?
en dit?
doet iedereen zijn best?
wie zegt dat wij iets anders willen?
als we nu iets anders deden?
als we nu iets anders deden?

omdat jullie vragen niet deugen
omdat jullie zelf het antwoord zijn
omdat zingen niets oplost
omdat jullie het jezelf makkelijk maken
omdat jullie goedkope arbeidskrachten zijn

omdat het toch geen toeval kan zijn dat er tijdens de neergang van de
neo-liberale markteconomie apen op het podium verschijnen
die het werk overnemen van de avant garde
omdat jullie Roemenen zijn
omdat jullie Polen zijn
omdat jullie Kroaten zijn
omdat jullie Angolezen zijn
Turken! Chinezen! Kenianen!

omdat ze ons allemaal inhalen

omdat overal de apen het over nemen

op het ministerie
in de liefde
zelfs in de kunst

omdat wij het nakijken hebben met onze witte piemeltjes
omdat de apen gaan inzien hoe rijk ze zijn
omdat ze de technische en juridische middelen in handen gaan krijgen

omdat wij maar laveren over het smalle pad der beschaving tussen
de instortende markten door op weg naar de volgende uitverkoop van
onze principes

ja ja ja ja ja

omdat ik niet cynisch ben
omdat ik het gewoon niet ben
omdat ik het weiger
omdat ik geloof
omdat ik nog altijd in van alles geloof

#10.

wat is dit?

en dit?

en dit?

is dit iets?

dit?

huilen apen als ze zich vergissen?

mogen wij geen apen zijn o god?

waar schuilen we als de wind opsteekt

en ons van binnen verscheurt?

omdat ik mijzelf serieus blijf nemen
omdat de superioriteit van de mens niet is terug te draaien
omdat dat mijn antwoord is

ja ja ja ja ja
nee nee nee nee nee”

“

omdat ons nu verweten wordt dat we te goed voor ons zelf hebben gezorgd
omdat het beschaving heette dat we ons tegen de armoede verzetten
tegen het recht van de sterkste
tegen het fascisme
onvrijheid
ongelijkheid

omdat wij niets dan wederopbouw wilden
vrede en veiligheid
de hemel voor iedereen

omdat de politieke wind ons nu omver blaast
omdat het een afrekening is

okay okay okay

omdat onze idealen nu worden weggezet als pure hebzucht
omdat politiek het synoniem is van economie en economie het synoniem
van psychologie
omdat ik dat ergens heb gelezen
omdat ik alles altijd al ergens heb gelezen

ja ja ja ja ja”

omdat de crisis tussen je oren zit
omdat je dat beseft
omdat ik al zo vaak ben dood gegaan
failliet verklaard
ingehaald
ontslagen
aan de kant gezet
verdronken
door het slijk gehaald
gesmoord in de overwinningsroes van een stelletje macho apen
omdat de echte terroristen vrijuit gaan
omdat die zich er weer mooi uit lullen met de duurste advocaten
accountants en advisers
omdat dat hele korps van beroepsleugenaars
omdat dat de ware apen zijn

omdat jullie het ontkennen

omdat jullie alles ontkennen
omdat jullie de natuur ontkennen
omdat jullie de waarheid ontkennen
omdat jullie mij ontkennen
omdat jullie de liefde ontkennen

omdat het pijn doet dit nog langer aan te horen
omdat schoonheid vernederend is
omdat ik mij verdomme heb laten vernederen met een of andere
kutterige kortingspas
omdat elke aap die zich op de planken staat af te trekken
gesubsidieerd wordt

omdat ik jullie betaal
omdat ik trouwens de enige ben die die moeite nog neemt
omdat het allemaal verspilling is
omdat jullie mij bestelen
omdat jullie mij zouden moeten betalen

omdat jullie mijn grenzen niet respecteren
omdat er geen grenzen meer zijn”

“

ik wil m'n geld terug
en m'n jas
en de crowd funding wil ik ook terug

en m'n vrouw wil ik terug
m'n eerste – niet m'n tweede
en m'n kind wil ik terug
en m'n moeder wil ik terug
en m'n vader wil ik terug

en de pensioenen wil ik terug
en het fatsoen – kan ik dat ook terug krijgen?
en m'n eerste vriendinnetje wil ik terug

de uitgestorven dieren wil ik terug
de sabeltandtijger wil ik terug
de tyrannosaurus rex wil ik terug
de neandertaler wil ik terug
en de pythecantropus erectus wil ik ook terug

en John Lennon wil ik terug
Imagine wil ik terug
de maakbare samenleving wil ik terug
het geloof in de vooruitgang wil ik terug

en de V.O.C. wil ik terug
en de N.S.B. wil ik terug
en de P.T.T.
en de boerenleenbank
en de Haagse Post

en het ministerie van CRM wil ik terug
Nederlands-Indië wil ik terug
Suriname terug
en de Molukken en Zuid-Afrika – allemaal terug
en België
en de Zuiderzee
en het oude Rotterdam

en de tolerantie wil ik terug

en de authentieke muziekpraktijk wil ik ook terug
de strijkkwartetten wil ik terug
het pianoconcert wil ik terug
en de sonate en de symfonieën wil ik terug

en Anne Frank wil ik ook terug
en die hele Goudstikker-collectie wil ik ook terug
Pim Fortuyn wil ik niet terug
Theo van Gogh wel
Dick Raaijmakers wil ik echt terug
en Wally Tax
en van Mierlo
en Hugo Claus
en Joseph Beuys
en Pina Bausch

en de vrije liefde wil ik terug
en de hoop wil ik terug
en de tijd die ik hier heb doorgebracht
en morgen kom ik nog eens terug”

VANAVON D AP ERA

MET ,

EGID IUS KWARTET

127, 50

Registratie vanuit Theater Kikker, Utrecht

Opnametechnicus: Laurens Beijer

Apéra werd mede
mogelijk door

**FONDS
PODIUM
KUNSTEN**
PERFORMING
ARTS FUND NL

**Nieuw West /
Marien Jongewaard**

voordekunst .nl

'In de onderbrekingen van zijn monoloog is Jongewaards stille spel subliem. Recalcitrant laat hij het afgesloten uithangbord dat de voorstelling aankondigt zakken en weer stijgen, lamlendig leunend tegen de muur. Daarna neemt hij plaats tussen de zangers, promoveert zichzelf van passieve toeschouwer tot infiltrant en slaat betuttelend een arm om de schouder van een mede-primaat. Zo probeert hij zijn laatste restje superioriteit te bewaren. Maar tevergeefs, hij is een bange, vernederde man geworden. Dit raakt aan de kernvragen van de voorstelling, namelijk: hoe toon je je een waardig verliezer als verliezen niet meer mag? Hoe houd je vast aan kwaliteit als alles kwantificeerbaar moet zijn?' Theaterkrant.nl, 10-10-2013

'Hoewel het een letter scheelt, is het verschil tussen opera en APERA aanzienlijk. De voorstelling opent zich langzaam naar het publiek en heeft niks van de voorstelbaarheid die opera soms kenmerkt. Het spel van Marien Jongewaard toont de ongemakkelijkheid van de bezoeker, die als een Mr. Bean in zijn stoel zit en reageert op wat er gebeurt, eerst als snob en steeds meer als zoeker, commentator, criticus. Zijn ongemakkelijkheid gaat langzaam over in verzet.' Operamagazine.nl, 11-10-2013

Compositie Huba de Graaff **Regie** Jetse Batelaan **Tekst** Erik-Ward Geerlings **Spel** Marien Jongewaard
Zang Egidius Kwartet: Peter de Groot (alt), Albert van Ommen/Stefan Berghammer (tenor), Hans Wijers (bariton), Donald Bentvelsen (bas) **Instrumentalisten** Het Artis Ensemble (op band): Roberto Genova (sax/klarinet), Antonis Pratsinakis (cello), Charlie Meijering (piano) **Grime** Josien Porsius en Ilona Wozniak **Verkoop** Bureau Berbee Culturele Affaires **Zakelijke leiding** Wilco Hester Wolters/Monica van Steen **Publiciteit** Bureau tamtam/Lonneke van Eden **Productie** Jasper Hupkens

Première: 10 oktober 2013, Rotterdamse Schouwburg | Tournee seizoen 2013-2014 | www.wilco.nu